

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО-ЦІННІСНОГО СТАВЛЕННЯ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ ДО ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ВНЗ

У статті визначено причини, які заважають формуванню професійно-ціннісного ставлення іноземних студентів до освітньої діяльності ВНЗ. Проаналізовано такі поняття, як “цінність”, “ставлення”, “ціннісне ставлення”, що розкривають сутність поняття “професійно-ціннісне ставлення”. Наведено критерії і показники ефективності формування професійного ставлення іноземних громадян до освітньої діяльності у ВНЗ, розроблено педагогічні умови формування такого ставлення. Визначено специфіку фахової підготовки іноземних студентів, а саме: наступність (врахування попереднього досвіду); міжпредметна координація дисциплін загальноосвітнього циклу з урахуванням індивідуальних знань; диференційований підхід до навчального процесу з боку ВНЗ щодо навчання іноземних студентів; взаємодія викладачів фахових дисциплін з викладачами мовної підготовки для створення нового навчального матеріалу; полікультурна компетентність викладацького складу.

Ключові слова: педагогічні умови, іноземні студенти, професійно-ціннісне ставлення, освітня діяльність ВНЗ.

Інтеграційні процеси в сучасній освіті, зумовлені результатами реалізації завдань Болонської угоди, сприяли активізації інтернаціоналізації української освіти, підвищенню її конкурентоспроможності на ринку освітніх послуг, посиленню інтересу зарубіжних країн до досягнень української вищої школи, а отже, збільшенню контингенту іноземних студентів у вищій школі. Завданням будь-якого ВНЗ є необхідність підготовки фахівця високого рівня, що можливо лише за умови успішної інтеграції студента, незалежно від його національності, в нове навчальне середовище.

Все це зумовило необхідність пошуку інноваційних методів і засобів професійної підготовки іноземних студентів, а також розробки сучасних освітніх технологій, підготовки викладацького корпусу до професійно-педагогічної діяльності в нових освітніх умовах.

Питання становлення і розвитку системи підготовки зарубіжних фахівців є предметом досліджень багатьох науковців. Аналіз таких праць свідчить, що основну увагу вчені звертають на методику викладання (Х. Бахтіярова), визначаючи при цьому першочерговим завданням підготовки іноземців до навчального процесу країни навчання – оволодіння ними мовою цієї країни в тому обсязі, який дасть їм змогу не лише виконувати навчальний план за фахом підготовки, а й адаптуватись у країні, де вони навчаються. У дослідженнях останніх років увагу науковців зосереджено на педагогічних аспектах підготовки іноземних фахівців. Так, учені зауважують на дидактичні основи підготовки іноземних студентів у вищих навчальних закладах (А. Бронська, А. Нікітін, О. Суригін), формування їхніх пізнава-

льних потреб (О. Резван), проблеми підготовки іноземних громадян до навчання в технічних університетах (П. Баришовець, Н. Булгакова, Е. Лузик та ін.); взаємодії викладача з іноземними студентами (Н. Голубев, Г. Князева, Н. Персіанова); особливості формування у них комунікативних якостей (І. АльШабуль); адаптаційні процеси, які є підґрунтям акультуризації особистості іноземного студента в навчальному середовищі українських ВНЗ (М. Іванова, О. Суригін, Н. Тіткова, Т. Чернявська, І. Ширяєва).

У працях Е. Арішіної, О. Бирдіної розглянуто формування професійно-ціннісного ставлення студентів ВНЗ до професійної діяльності, в дослідженнях О. Коларькової – професійне самовизначення іноземних студентів в умовах педагогічного ВНЗ, в працях Г. Куліченко – формування ціннісного ставлення іноземних студентів до національної культури.

Метою статті є розробка педагогічних умов формування професійно-ціннісного ставлення іноземних студентів до освітньої діяльності у ВНЗ.

Дослідники визначають певні проблеми, вирішення яких має поліпшити процес навчання цих студентів у ВНЗ, а саме:

- початок професійного навчання в українських ВНЗ характеризується для іноземних студентів значними труднощами, пов'язаними з неналежним рівнем їхньої адаптованості до нового культурного середовища. Така ситуація провокує адаптаційний синдром, який визначено такими бар'єрами: комунікаційно-лінгвістичним (недостатнє знання мови країни навчання та, відповідно, – недостатній рівень володіння мовою як засобом спілкування); культурним (різниця або навіть контраст культурних цінностей відносно культури країни навчання); соціальним (повна зміна звичайного оточення) та психологічним (відповідальність перед батьківщиною, урядом, школою, спонсором);

- іноземні студенти мають різний рівень підготовки, різні можливості сприйняття навчальної інформації нерідною мовою, що вимагає розробки та впровадження нових технологій навчання, які сприятимуть комфортності процесу навчання;

- деякі іноземні студенти є недостатньо мотивованими щодо отримання обраного фаху, що знижує темп навчання, відбивається на їхній успішності і, врешті, зменшує шанси отримати роботу за фахом;

- іноземні студенти потребують постійного педагогічного супроводу фахової підготовки, тоді як викладачі фахових дисциплін не завжди спроможні забезпечити реалізацію цього супроводу через відсутність комплексного навчально-методичного забезпечення та низький рівень педагогічної поінформованості викладачів фахових дисциплін, все це заважає ефективності професійної підготовки іноземних студентів [1].

Однією з пріоритетних проблем підготовки іноземних студентів вважаємо створення педагогічних умов формування професійно-ціннісного ставлення іноземних студентів до освітньої діяльності у ВНЗ.

Для розкриття сутності поняття “професійно-ціннісне ставлення” необхідно уточнити сутність таких понять, як “цінність”, “ставлення”, “цін-

нісне ставлення”. Так, С. Рубінштейн зазначає, що “цінність – це значущість для людини чогось у світі”. А. Пригожин визначає цінності як “ознаки якості життя (особистої, ділової, соціальної), її блага... Цінності є найкраще з того, що життя може нам дати... Цінності є життєві орієнтири, за якими ми вибудовуємо свою поведінку, стосунки з людьми, кар’єру, ставимо собі цілі і обмеження... Цінності є уявлення про належне, про краще, про найважливіше, заради чого варто працювати, жертвувати часом, зусиллями”. Таким чином, цінності – найважливіші складові структури особистості, що визначають її ставлення до навколишнього світу.

На думку В. М’ясищева, центром активності особистості людини є ставлення. І. Харламов визначає ставлення “як вираження певних зв’язків, що встановлюються між особистістю та іншими людьми або різними сторонами навколишнього світу”. Саме ставлення людини до явищ, на думку О. Леонт’єва, висловлює “особистісний сенс”. Таким чином вчені встановлюють взаємозв’язок між цінністю і ставленням до неї суб’єкта діяльності.

Професійно-ціннісне ставлення іноземних студентів до освітньої діяльності у ВНЗ визначається як усвідомлене, мотивоване, позитивно-поведінкове ставлення суб’єкта до предмета освітньої діяльності, що виражається в розумінні важливості та значущості вивчення мови для подальшої професійної підготовки студентів.

З точки зору нашого дослідження “ціннісне ставлення” трактується як свідоме ставлення суб’єкта до освітньої діяльності, що виражається в розумінні важливості і необхідності її для діяльності суб’єкта. Ціннісне ставлення особистості до середовища навчального закладу характеризується прагненням і потребами особистості займатися саме тією діяльністю, яка найзначуща для суб’єкта, така, заради якої варто працювати. Зацікавленість майбутньою професією, а отже, й освітньою діяльністю як джерелом оволодіння цією професією сприяє формуванню професійно-ціннісного ставлення студентів до освітньої діяльності.

Фахова підготовка іноземних студентів має певну специфіку: наступність (врахування попереднього досвіду); надання студентам-іноземцям знань, які дають їм змогу оволодіти уміннями самостійної роботи; поетапне ознайомлення студента-першокурсника зі змістом фахової діяльності; міжпредметна координація дисциплін загальноосвітнього циклу з урахуванням індивідуальних знань; диференційований підхід до навчального процесу вищого навчального закладу щодо навчання іноземних студентів; взаємодія викладачів фахових дисциплін з викладачами мовної підготовки для створення нового навчального матеріалу, що сприятиме комфортному засвоєнню навчального матеріалу; полікультурна компетентність викладацького складу ВНЗ [4].

Критерії і показники ефективності формування професійно-ціннісного ставлення іноземних студентів до навчальної діяльності у ВНЗ є такі: *мотиваційно-ціннісний*: інтерес до майбутньої професії, розуміння значущості вивчення мови для отримання фахової підготовки; *пізнавальний*: ак-

тивна участь в освітньому процесі, готовність до розвитку й удосконалення своїх знань, умінь і навичок при вивченні мови, висока навчальна успішність; *дієво-практичний*: уміння працювати з текстом; володіння навичками говоріння, письма, аудіювання, перекладу; активна самостійна робота студентів; *оціночно-рефлексивний критерій*: вміння ставити цілі і завдання в навчальній діяльності; володіння самодіагностикою; адекватна оцінка суб'єктом своїх досягнень у навчальному процесі [2, с. 229].

Ефективне формування професійно-ціннісного ставлення іноземних студентів до навчальної діяльності у ВНЗ у ході вивчення ними іноземної мови забезпечується дотриманням комплексу таких педагогічних умов:

- організаційно-педагогічних, спрямованих на виявлення рівня готовності іноземних студентів до освітньої діяльності та забезпечення ефективної організації освітнього процесу у ВНЗ (диференціація студентів за ступенем володіння мовою та готовності їх до навчальної діяльності у ВНЗ; розробка програм і змісту освіти студентів-іноземців з урахуванням професійної спрямованості; забезпечення доступу іноземних студентів до освітніх ресурсів; організація навчального процесу на принципах особистісно-орієнтованого підходу);

- професійно-особистісних, спрямованих на розвиток особистості іноземних студентів, на формування професійно значущих якостей у процесі навчальної діяльності у ВНЗ (адаптація до соціокультурного середовища ВНЗ; формування позитивної мотивації до навчальної діяльності; “побудова” ієрархії професійно значущих цінностей і визначення перспектив професійної підготовки у ВНЗ; створення позитивного емоційно-психологічного клімату на заняттях);

- дієво-практичних (технологічних), що орієнтують навчальний процес на майбутню професію, на ефективні методи, прийоми й засоби, необхідні для оволодіння професійно значущими знаннями, вміннями й навичками у процесі вивчення іноземної мови (залучення студентів до активної комунікативної діяльності на заняттях і під час позааудиторної роботи; використання мовних навичок та умінь у ситуації міжкультурної комунікації; оволодіння навичками професійної самоосвіти) [3, с. 130].

Реалізація цього комплексу педагогічних умов сприятиме залученню іноземного студента в навчально-професійну діяльність у максимально комфортних для нього умовах, що дасть йому змогу: реалізовуватись у полі своїх професійно-навчальних інтересів (робити акцент у навчанні на тих дисциплінах, до яких виявляється найбільший інтерес), виявляти достатню результативність відповідно до галузевих стандартів, оптимізуючи свої зусилля у межах виконання навчального плану (не допускати відставання з будь-якої дисципліни, інтерес до якої не є високим).

Висновки. Таким чином, можна зробити висновок, що професійно-ціннісне ставлення іноземних студентів до освітньої діяльності у ВНЗ – це усвідомлене, мотивоване, позитивно-дієве ставлення суб'єкта до предмета

освітньої діяльності, що виражається в розумінні важливості та значущості вивчення мови для подальшої професійної підготовки майбутніх фахівців.

Подальшого вивчення вимагають такі питання, як формування позитивної мотивації іноземних студентів до навчальної діяльності, розробка методів і прийомів педагогічного впливу на іноземних студентів щодо їхнього особистого та професійного розвитку.

Список використаної літератури

1. Леонтьева Э. С. Педагогические условия формирования профессионально-ценностного отношения иностранных студентов к образовательной деятельности в вузе / Э. С. Леонтьева // Вестник Тамбовского университета. Серия: Гуманитарные науки. – 2012. – Вып. 3 (107). – С. 115–118.
2. Коломієць В. С. Особливості формування мовленнєвих умінь у студентів-іноземців / В. С. Коломієць // Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики : зб. наук. пр. – Київ : НПУ, 1999. – Вип. 3. – С. 226–232.
3. Ременцов А. Н. Концепция академической адаптации иностранных учащихся в технических вузах России / А. Н. Ременцов, А. А. Казанцева // Вестник МГАУ. Теория и практика профессионального образования. – 2011. – № 4 (49). – С. 128–134.
4. Семененко І. Є. Особливості фахової підготовки іноземних студентів вищих технічних навчальних закладів / І. Є. Семененко // Педагогічний процес. Теорія і практика : зб. наук. праць. – Київ : Едельвейс, 2014. – Вип. № 2. – С. 33–36.

Стаття надійшла до редакції 07.02.2015.

Руденко Н. В. Педагогические условия формирования профессионально-ценностного отношения иностранных студентов в образовательной деятельности в вузах

В статье определены причины, которые мешают формированию профессионально-ценностного отношения иностранных студентов к образовательной деятельности вуза. Проанализированы такие понятия, как “ценность”, “отношение”, “ценностное отношение”, раскрывающие сущность понятия “профессионально-ценностное отношение”. Приведены критерии и показатели эффективности формирования профессионального отношения иностранных граждан к образовательной деятельности в вузе, разработаны педагогические условия формирования данного отношения. Сформулирована специфика профессиональной подготовки иностранных студентов: преемственность (учет предыдущего опыта); межпредметная координация дисциплин общеобразовательного цикла с учетом индивидуальных знаний; дифференцированный подход к учебному процессу со стороны вузов относительно обучения иностранных студентов; взаимодействие преподавателей специальных дисциплин с преподавателями языковой подготовки для создания нового учебного материала; поликультурная компетентность преподавательского состава.

Ключевые слова: педагогические условия, иностранные студенты, профессионально-ценностное отношение, образовательная деятельность вузов.

Rudenko N. Pedagogical Conditions of Formation of Professional-Valuable Relation of Foreign Students in Educational Activities in High Schools

In the article the causes preventing the formation of professional and value attitude of foreign students to the educational activities of institutes of higher education have been defined. Such concepts as “value”, “attitude”, “value attitude” disclosing the essence of the concept “professional and value attitude” have been analyzed. The effectiveness criteria and indicators for forming professional attitude of foreign citizens to educational activities in in-

stitutes of higher education (motivational and value, cognitive, practical, assessment and reflective) have been given.

Pedagogical conditions for forming professional attitude of foreign citizens to educational activities in institutes of higher education have been developed. They are the following: the organizational and pedagogical condition to identify the level of foreign student's readiness to the educational process in institutes of higher education; the professional and personal condition for personal development of international students, development of professional qualities during educational activities, the practical (technological) condition for helping to acquire future profession, new methods, techniques and tools necessary to master important professional knowledge, abilities and skills in learning foreign languages.

Some specificities of foreign students' training have been determined. They are the following: continuity (obtained experience); coordination between disciplines of the general education cycle, taking into account individual knowledge; differentiated approach to the learning process, from universities to foreign students teaching; interaction between disciplines teachers with language teachers to create new teaching material; multicultural competence of the teaching staff.

Key words: *pedagogical conditions, foreign students, professional and value attitude, educational activities in institutes of higher education.*